

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Tertiam Partem Summæ Theologiæ. Cum Commentariis
Reuerendiss. D. Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Sixti, Et Opvscvlis
Eivsdem In tres Tomos distinctis

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

13. De Eodem coniugio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72797](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72797)

penit illi rei p se, ac p hoc si coniugiu iter leuiru, & relicta fratris est p se prauu, in oī casu est prauum semper. & in oīmb. ipsū eius prauitas comitat. Ex hoc itaque q coniugium inter leuirum & relicta fratris inuentum est qnque sine prauitate, dicimus q non est p se prauum, qd non fuit prohibitu eo q esset p se prauu, sed ex autoritate legislatoris effectū est prauu, qā prohibitu. Heo de Leui. lege.

Verba aut Io. Baptiste ad Herodē Galilee Tetracha. Nō licet tibi hīc uxore fratris tui, aliena sunt a pposito, tum qā de uxore fratris uiuentis loquebat Ioānes, ut testat Io. sephus Antiq. lib. 8. c. xiiii. clare. mdr quod Herodias deseruit uiuum uirum: Ege sippus quoque de exei. Hiero cli. 2. capite 4. clare dicit de Herode, quod fratris uxorem uiuentis eripuerat, habentem semen de germano ipsius. Tum quia aliud est esse illicitum coniugium cum relicta fratris, aliud esse illud illicitum ex prauitate moralī per se conueniente tali coniugio: committitur. n. sop hīma a pluribus causis ad vnam determinate. Illicitum siquidem proficisci potest ex multis causis, & quantum ad propositum spectat, in promptu erat cā illiciti coniugii ipsa lex Leuitica. Herodes. n. legem profitebatur. Iudgorum. & iō esto quod Herodias fuerit relicta fratris, verum dixit Ioan. Nō licet tibi habere uxorem fratris tui, quia prohibitu hoc est in lege. Clarum. n. erat, quod non ad suscitandam semen fratris duxerat eam. Non pōt itaq; huic inferri moralis prauitas per se conueniens, tali coniugio, sed prauitas moralis, ppter prohibitōnem legis: talis. n. prauitas certa, & clara oībus erat.

Hęc doctissime Rex, si uera, ac sufficientia esse videbantur, corrigendum est factum: at si non fat esse iudicantur, significetur quēso quid deest, confido enim in diuina gratia largitate, quod qui cōcipit, perficiet, si uero probabilia censentur, agat obsecro defensor fidei hominem inter hīc inde pbabilia ambiguum, optime autem nouit maiestas tua, quid in dubiis agendum sit, quid diuina lex Deut. 17. statuit agendum in occurrentibus dubiis. Si denum falsa existimabuntur, confutare dignare doctissime princeps: paratus enim sum, & dicere, & mutare sententiam. Tolle obsecro scandalum tanta multitudinis Christianorum in Europa, non solum uulgarium, sed & religiosorum, & peritorum. Tolle autem, manifestando iustitiam facti, ut scandalum non sit datum, sed acceptū, offero enim me pæconem iustitiæ celsitudinis tuæ, quæ foelix ualeat. Romæ vigesimo septimo Ianuarii. 1534.

Responsionis Thomæ de Vio Caietani Cardinalis sancti Xylti ad præmissas 16. articuloꝝ censuras, eiusdemq; de coniugio cum relicta fratris sēretariæ (quæ simul cum enarratione Iobis, ad studioꝝ forum uilitatē, post mortē authoris p Ioan. Daniclis S.D.N. Papæ penitentiariū, editę sunt) finis.

TRACTATUS QUARTUSDECIMVS, de coniugio Regis Angliæ cum relicta fratris sui ad Clementē septimum Pontificem maximum in decem capita diuisus.

S. V. M. M. A. R. I. K. M.

- 1. Quæ intentio sit operis.
2. Enarratio facti.
3. Quid diuino iure statutum est de coniugio inter leuirum & fratrem.
4. Quod non omne coniugium inter leuirum & fratrem est diuina lege prohibitum.

- 5. Quod secundum ius nature non omne coniugium inter leuirum & fratrem est inhonestum.
6. Quod secundum legem tam diuinam, quam naturalem patet fieri inter leuirum & fratrem coniugium honestatum propter aliam causam quam propter suscitandum semen ac nomen fratris defuncti.
7. Quod secundum ius diuinum tum nature honestum tum potest esse coniugium inter leuirum & fratrem propter commune bonum.
8. Quod coniugium inter serenissimos Angliæ Regem & Reginam, eius fratrem nec iuri diuino nec iuri nature aduersetur.
9. Quod siue legent siue non dicta diuina iura coniugium hoc est honestum.
10. Quod sacrorum Conciliorum, Pontificum, ac Doctorum dicta non militant aduersus hoc coniugium.

C A P I T U L U M I. Quæ intentio sit operis.

Beatissime pater, post pedum oscula beatorum perpetuam felicitatem, in illi ut libellos de coniugio inter serenissimos Angliæ reges ad me perlatos, causamq; totam diligenter inspicerem, quid iudicii consilique mei esset, accuratissime perferere quo quantum in me esset, quamprimum Beatitudinem tuam hac molestia liberarem, studui mox (ut par erat) iussis parere, prælectisque libellis pro & contra, animaduerti multas communes insertas quæstiones. Videlicet de multiplici iure diuino, de illorum duratione, de diuersis nature iuribus, de præceptorum iudicialium diffinitione, de multis dispensandi modis, de potestate Papæ circa ea quæ sunt diuina aut nature iuris. Quæ si tractanda essent & multa cōficienda essent uolumina, & latissimus literarijs certaminibus campus daretur, ut de siderandus semper finis superesset. Quocirca cōtuli ad propria causę de qua agitur, & ad punctū quæstionis ueniendo ante oculos locandum in primis quod in quæstionem uertitur, duxi, ut omnes intelligant materiam, de qua loquor. Deinde circa hoc, tum in genere, tum in specie quid diuina ac nature iura censeant, scrutandum. His enim notis manifesta apparebit quasi ueritas.

Serenissimus Angliæ modernus Rex, dum esset adolefcens, Serenissimo patre eius Angliæ regē agente, contraxit matrimonium cum serenissima moderna regina Angliæ, tunc non regina, sed relicta fratris eius p̄mogeniti absque prole defuncti, filia Serenissimorum regum Hispaniarum, interque ueniente auctoritate Iulij 11. Rom. Pont. ob bonū seruandæ pacis ac amicitie inter eosdē Reges, consummauitq; matrimoniu, ac genuit ex ea, multisq; annis coniugali affectu & effectu cū ea uersatus est, modo petit diuortium, eo quod coniugium inualidum fuerit, utpote contra ius diuinum atque nature a sacris Cōcilij, Pontificibus ac Doctoribus cōprobatum. Hęc est causa ex proprijs discutēda, præmissio tenore apostolice dispensationis. Iulius, &c. Dilecto filio Henrico charissimi in Christo filij nostri Henrici Angliæ regis illustris nato, & dilectę in Christo filie Catharinę charissimi in Christo filij nostri Ferdinadi regis, & charissime filie nostrę Elisabethę reginę Hispaniarum, & Sicilię Catholicorum natę, illustribus salutem, &c. Romani Pontificis præcellens auctoritas cōcessa sibi desuper vii potestate prout personarū negotiorum,

tiortum & temporum qualitate pensata, in Domino conspiciet salubriter expedire. Oblata nobis nuper pro parte vestra petitionis series continebat, quæ cum alias tu in Caristo filia Catherina, & tunc in humanis agēs quondam Arturus charissimi in Christo filij nostri Henrici Angliæ regis Illustris. primogenitus pro conseruandis pacis & amicitie nexibus, & foederibus inter chariss. in Christo filiam nostram Elisabet Hispaniarum & Sicilia reginam Catholicos, ad præfatum Angliæ reges, & reginam matrimonium legitime per verba de presenti contractissis, illudque carnali copula forsan consummata uissetis, dictus Arturus prole ex huiusmodi matrimonio non suscepta deceffit. Cum autem sicut eadem petitio subiungebat ad hoc ut uinculum pacis & amicitie inter præfatos Reges, & Reginam huiusmodi diutius permaneat, cupiatis matrimonium inter vos per verba legitime de presenti contrahere, supplicari nobis fecistis, ut uobis in præmissis de opportuna dispensationis gratia prouidere de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur qui inter singulos Christi fideles & præsertim Catholicos Reges & principes, pacis & concordie amoenitatem vigere intentis desiderijs affectamus, uos & quamlibet uestrum à quibuscunque excommunicationibus, &c. huiusmodi supplicationibus inclinatis uobiscunque, ut impedimento affinitatis huiusmodi ex præmissis proveniente, ac constitutionibus & ordinationibus apostolicis ceterisque contrariis nequaquam obstantibus matrimonium per uerbale legitime de presenti inter uos contrahere, & in eo, postquam contractum fuerit, & si iam forsan hætenus de facto publice uel clandestine contraxeritis, ac illud carnali copula consummaueritis licite remanere ualeatis, autoritate Apostolica tenore presentium de spiritualis dono gratiæ dispensam, ac uos & quemlibet uestrum, si contraxeritis, ut præfertur, ab excessu huiusmodi ac excommunicationis sententia, quam propterea incurristis, eadem autoritate absolimus, prolem ex huiusmodi matrimonio siue contracto siue contrahendo, susceptam forsan, uel suscipiendam legitimam decernendo, prouiso quod tu in Christo filia Catherina propter huiusmodi raptam non fueris. Volumus autem quod si huiusmodi matrimonium de facto contraxeritis, confessor per uos & quemlibet uestrum eligendus, poenitentiam salutarem propter ea uobis iniungat, quam adimplere teneamini. Nulli ergo, &c. Datum Romæ, &c. 1507. calen. Ianuarii, ann. primo.

CAPVT III.

Quæ diuino iure statutum est de coniugio inter leuirum et fratrem.

Circa coniugium inter uxorem fratris & leuirum ter Moysaica lex statuit, primo Leuit. 18. his uerbis, Turpitudinem uxoris fratris tui non reuelabis, quia turpitudinem fratris tui est. iterum cap. 20. his uerbis, Qui duxerit uxorem fratris sui, rem facit alienam, seu illicitam, turpitudinem fratris sui reuelauit, absque filiis erit. tertio Deut. 25. his uerbis, quando habitauerint fratres simul, & unus ex eis absque liberis mortuus fuerit, uxor defuncti non nubet alteri, sed accipiet eam frater eius, & suscitabit semen fratris sui, & progenitum ex ea filium nomine illius appellabit, ut non deleatur nomen eius ex Israel: si autem noluerit accipere uxorem fratris sui, quæ ei lege debetur, perget mulier ad portam ciuitatis, & interpellabit maiores natu dicetque, Non uult frater uiri mei suscitare semen fratris sui in Israel, nec me in coniugem sumere statimque accessit eum facient, & interrogabunt, si responde-

rit, Nolo eam uxorem accipere, accedet mulier ad eum coram senioribus, & tollit calciamentum de pede eius, spuetque in faciem illius, & dicit, Sic fiet homini qui non edificat domum fratris sui, & uocabitur nomen eius in Israel. Nomen discalciati.

Hæc iuxta uulgatæ editionis uerba allata, quamuis secundum ueritatem sufficerent, quantum ad presentem spectat causam, quia tamen nonnulli ex eo quod aliter sonat textus Hebraicus, uertunt in dubium, legem Deuteronomii loqui de fratribus, quos carnales dicimus obiciendo non dicitur, Accipiet eam frater uiri eius, sed cognatus eius, & similiter non uxor fratris, sed cognata repetitur. constat enim Cognati nomine consanguineos intelligi, id diligenter adhibui, ut textum hunc de uerbo ad uerbum iuxta Hebraicum haberem hic inserendum & est talis, **Q**ui sedebunt fratres simul, & morietur unus ex eis, & filius non est, non erit uxor mortui foris uiro extraneo: leuir eius ueniet super eam & capiet eam sibi in mulierem, & leuirabit eam & erit primogenitus, quem pariet, super nomen fratris eius mortui, & non delebitur nomen eius ex Israel, & si non uolet uir capere fratrem suam, ascendet fratria eius ad portam ad senes, & dicit, Recusauit leuir meus facere surgere fratri suo semen Israel, non uoluit leuirare me, uocabunt eum senes ciuitatis & loquentur ad eum, & stabit, & dicit, Non uolui capere eam & appropinquabit fratria eius ad eum in oculis senum, & excalciabit calcem eius, a pede eius & spuet in faciem eius, & ridentib. & dicit, Sic fiet uirum quod non edificauit domum fratris sui, & uocabitur nomen eius in Israel, Dominus excalciat calcem, hæc ibi.

Ubi clare patet legem hanc loqui de fratribus, quo fratres carnales appellamus & quod interpret nouus, qui cognato & cognata uisus est, Latinam linguam iuxta uulgare Italicum usurpauit, appellando eum qui Latine appellatur leuir, cognatum, & eam, quæ Latine fratria uocatur cognatam: eo autem usque Hebraicus sermo utitur proprio Leuirum nomine, ut ex illo formet uerbum, quo bis in hac lege utitur, loco cuius oportuit fingere nouum uerbum Latinum a leuir deductum Leuiro, as, significans exequi ius leuiri erga fratrem. Mirum est autem, in dubium uerti legem hanc de fratribus carnalibus loqui cum & Saducaei in Euangelio proponentes Christo uxorem septem fratrum secundum legem Moysi id testentur, & et apud mulierculas hoc notissimum fuisse testentur uerba Noemi, Ruth primo, & extoties repetito fratris nomine in hac lege clare hæc tur. Nam ubicunque in istis legibus est nomen Fratris, in Hebræo, eadem penitus dictio habetur, ita quod idem nomen fratris habetur in legibus. Leu. & in lege Deu. ut si unam æqui uocandi licentiam quis usurpet: alias quoque æqui uocandi legitime concedat, ac per hoc si quis exponeret pertinaci sententiam Deuteronomicam legem loqui de fratribus non carnalibus, desistat a cæpto, ex hoc quod eadem licentia leges Leuiticæ exponeret de fratribus non carnalibus. Quo fieret, ut nullum de coniugio inter leuirum & fratrem ius tam diuinum, quæ nature scriptum haberetur, & consequenter cessaret tota questio hæc innixa iuri diuino, aut nature scripto, quia super hæc sola uniuersa moles huius controversiæ fundata est. Non est itaque uertendum in dubium, leges hæc de fratribus quos carnales appellamus, loqui.

CAPVT IIII.

Quæ non est coniugium inter leuirum et fratrem est diuina l. prohibita.

Conuenientibus igitur legibus. his Leuiticis & deuteronomiis in hoc, quod de fratribus carnalibus loquuntur,

quint, differentia manifesta inter Leuiticas & Deuteronomias est penes hoc, quod Leuitice sint leges de genere, Deuteronomia vero est lex de specie. Nam Leuitice statunt de uxore fratris, non specificando vltim vel defuncti. Deuteronomia de uxore fratris defuncti, ille de uxore fratris non specificando cum filio, vel sine filio, ista de uxore fratris defuncti sine filio, ille de uxore fratris non cognoscenda non specificando ad proprium, vel fratris semen nomenque seruandum, ista de uxore fratris defuncti absque filio ad suscitandum semen nomenque fratris, quibus adiunge quarram necessario subintellectam specificationem, quod ille de uxore fratris non specificando, an aetatis, qua possit generare, an uetula. Ista de fratris uxore in aetate, qua potest generare. loqui conuincitur, quia ducenda precipitur ad suscitandum semen fratris. Ex hac autem manifesta differentia inter has duas leges habetur, absque omni controuersia, non omne coniugium inter leuirum & fratram esse diuina lege prohibitu, sed discernendum esse in inter coniugium leuiri cum fratria sine specificatione aliqua, uel tot specificationibus in Deuteronomia lege vallatum, & fatendum quod in genere sine specificatione aliqua coniugium inter leuirum & fratram, est diuina lege damnatum: coniugium uero inter leuirum & fratram tot conditionibus fultum non solum licitum, sed preceptum diuina lege est. Hec sunt, quae circa coniugium inter leuirum & fratram manifeste sancita a Deo habemus. An autem diuine istae leges veteris Testamenti in genti noui Testamenti pfectiores, an expirauerint, parui referre quo ad causam proposita. Illud tamen silentio inuoluendum non est, quod cum istae leges conueniant cum sententia (uidelicet de coniugio inter leuirum & fratram tum in actu) uidelicet actu pietatis, quae cultum officiumque sanguine iudicis exhibet, tum in ratione moris (quia omnes inuicem rationis pietatis naturalis) tum in genere preceptorum (quia utraque sunt precepta, partim iudicialia, & partim moralium (tum in auctoritate (quia omnia diuina auctoritate sunt edita per Moysen) quatenus diuina ligat, eadem ratione p secerat, & Deuteronomia expirauit, eadem & Leuitica expirauit, cum gratia & ueritas per Iesum Christum facta est. Dixi quatenus diuina, quia non est nunc sermo de eiusdem legibus, quatenus morales sunt, sed quatenus diuina sunt auctoritate per Moysen fultae.

C A P V T V.

Quod secundum ius nature non omne coniugium inter leuirum & fratram est inhonestum.

Quid autem naturale ius de coniugio inter leuirum & fratram habet, non est difficile ex dictis haurire. Semoto siquidem omni tam diuinae quam humane legis non testimonio, sed vinculo, clare patet tum coniugium inter leuirum & fratram absolute esse turpe, Turpitudine enim mortalis opposita honestati cultus ex naturali pietate debiti fratris ratione fratris, pro ratione legis redditur in lege Leuitica dicendo, Turpitudine fratris tui non reuelabis, quia turpitudine fratris tui est, tum coniugium inter leuirum & fratram vallatum tot antecedentibus conditionibus esse moraliter bonum. Ex eo enim quod coniugium inter leuirum absolute est turpe, inferri, quod turpitudine illa per coniugium inter eosdem tot conditionibus fultum, & tollitur. Alioquin etiam tot conditionibus vallatum esset moraliter turpe, ac per hoc illicitum, cuius opinio non testatur lex diuina, & cum turpitudine moralis non tollatur, nisi per bonum morale, consequens est, quod per

A morale bonum est surgens ex concursu tot conditionum in coniugio inter leuirum & fratram, tollatur turpitudine, quae inest eidem coniugio iudo, patet igitur inter leuirum & fratram coniugium honestatum tot conditionibus, bonum moraliter esse. Et si altius scrutatur fueris, inuenies maius bonum moraliter esse in coniugio inter leuirum & fratram si honestato, quam sit turpitudine consequens coniugium inter eosdem absolute. Nam nisi istius bonitas uinceret illius turpitudinem, preceptum istius in specie non uinceret prohibitionem illius in genere, ita quod diuini ius preceptum prohibitionem illius vigente, attestatur maiorem esse bonitatem in hoc, quam turpitudinem, quae consequitur coitum leuiri cum fratria & tum excellit, ut et tollat rationem turpis ab homini coitu, & reddat eidem honestum & piuum. Quo fit, ut si qui quo ad hoc soluti ab homini uinculo legis diuinae & humane leuir & fratria contraherent matrimonium honestatum his conditionibus proculdubio honestum ad piuum conubium subiret. Quod et testatur coniugium inter Thamar & filios Iuda ante legem Moyli. Genesi 38.

C A P V T V I.

Quod secundum legem tam diuinam, quam naturalem patet fieri inter leuirum & fratram coniugium honestatum propter aliam causam, quam propter suscitandum semen ac nomen fratris defuncti.

EX his autem manifestis iuxta diuinum ac naturae ius rectissima inferri ratione, quod si longe maius bonum, quam bonum ex omnibus conditionibus in lege Deuteronomia expressis consequens possit iniri coniugium inter leuirum & fratram, fieret proculdubio in tali accidente in coniugio inter leuirum & fratram, honestum quatenus pendet ex lege tum naturali, tum diuina (Secretis. n. loquor humanis legibus.) Et si quidem natura iura patet illatio, recte rationis dictam exigat, ut si minus bonum sufficit ad tollendum turpitudinem coniugij inter leuirum & fratram, multo magis ad eandem turpitudinem tollendam sufficiat maius bonum. Secundum uero diuina iura patet eadem illatio ex eo, quod nullae leges multiplicentur propter multitudinem euentuum, qui contingere possunt. (Oporteret. n. infinitas condere leges, iuxta infinitos euentus continentes) sed in omni politia leges conditae intelliguntur sic, quod ex uno casu decreto intelliguntur decreti omnes similes, & si minus bonum decretum est sufficere ad tollendam aliquam turpitudinem, intelligitur decretum esse quod multo maius bonum etiam sufficit ad tollendam omnem turpitudinem. Hec, ni fallor, tam clara sunt, ut probatione non egent, sed insinuatione, quod in proposita materia (si in proprijs sistendum est) non est digrediendum ad quodcumque maius bonum, sed ad maius bonum fratri defuncto, quia turpitudine coniugij inter leuirum, & fratram consistit in fratri defuncti de honestatione, & coniugio. Deuteronomio tollitur homini irreuerentia defuncti fratris per eiusdem fratris defuncti bonum, uidelicet nomen eius

E suscitandum & propagandum in familia progeniti ex fratria, quae fuerat una cum ipso charo, & ex leuiro coniunctissimo semine carnem defuncto fratri, tanquam supplete uices defuncti ad generandum ipsi defuncto familia. Et haec ideo discussa sunt, non quia supponamus coniugium inter Serenissimos Reges Reginaeque Angliae contractum fuisse ad suscitandum nomen fratris defuncti, constat. n. hoc esse falsum, sed ut clare pateat si ius naturae diuinae et auctoritate firmatum, non unico tum euentu honestum esse coniugium inter leuirum & fratram, sed in omni euentu maioris boni fratris defuncti, quam sit illud tam exiguum bonum, uidelicet nominis per filium factum

Etum idque incertum. Incertum enim est an pro-
les sequatur.

C A P V T VII.
*Quod secundum ius tum diuinum, tum naturae honestum
potest esse coniugium inter leuirum & fratram
propter commune bonum.*

Si perspicacius consideratum libratumque fuerit, quod
id iuris naturae, quod in his Leviticis legibus con-
iunctus, videlicet de honestatione fratris defuncti,
repenatur per tam exiguum ac incertum bonum defun-
cti, cui nihil boni, aut mali accidere potest ex operibus
merè humanis, nisi i existimatione hominum, quodque
bonum cōe ciuitatis, vel patrie non in opinione, sed in
re & iōge maius & finis suapte natura est (nā singu-
lorum bona externa ad cōe bonum ordinat vrsine)
manifestabitur quod tam in naturalis, quā diuini iu-
ris rationē rectissimi coniugium inter leuirum & fra-
triam honestatur, si ob cōe patriae bonum fiat. Vali-
dius n. est ad tollendum de honestatione defuncti
fratris, cōe patriae bonum quā tā exiguum idque incer-
tum bonum defuncti fratris. Nam constat huius bonum
esse bonum externum, vtpote in noīe consistēs, idque
exiguum, vtpote non consequens praclarum aliquid
factum, imo nullū defuncti factū, sed naturale opus
alterius, si tñ efficax erit ad generandum. Nec inter-
uenit in hac deductione aliqua digressio a proprijs
materie que tractatur, quā pcedere a bono externo
vnius ob bonum cōe, non est digredi: sed progredi
a parte ad totum, a bono partis ad bonum totius,
a re ordinata ad finem ad rem illius finem, & haec
tam manifesta tanque consona sunt iuribus, vt iniu-
ria illis fiat si diutius discutiuntur.

C A P V T VIII.
*Quod coniugium inter serenissimos Angliae Regem & Re-
ginam eius fratram nec iuri diuino, nec iuri
naturae aduersatur.*

Ex hoc igitur, quod diuinum ius testificatur in mi-
nori bono cōe patriae bonum sufficere ad tol-
lendum turpitudinem coniugij inter leuirum
& fratram, & naturae ius in minori quoque bono tes-
tatur idē, manifeste inferitur, coniugium inter hos
Serenissimos Regem & Reginā ob bonum seruanda
pacis inter reges Hispaniarū, & Angliae contra-
ctum (vt clarè explicatur in literis apostolicis) non
contrariari iuri diuino, aut iuri naturae, sed honestū
esse ac consonum vtrique iuri, adeo quod si fecernatur
humana iura, coniugium hoc nulla indignisset dis-
pensatione; quā ferendo secum cōe bonum pacis
inter tam excelsos reges fert secum conditionē tā
diuini, quā naturae iuris testimonio sufficientē ad ho-
nestandum coniugium inter leuirum & fratram.
Verum dispensatione ecclesiastica opus fuit, tum
ad tollenda vincula humanorum iurium, tum ad
authorum honestationem illius singularis coniu-
gij ob cōe bonum pacis. Honestatio n. illius con-
iugij ex cōmuni bono pacis suapte natura est, sed
a doctoribus definitur magistraliter, ab apostolica
autem dispensatione authoratur. Quo circa Iulius
Papa dispensando nihil ademit iuri naturae, sed ab-
stulit vincula iuris humani circa hoc singulare, sed
definiuit legitimum, sed authorauit illud, vtpote ex
expressa rationabili causa ac more consonum tam
diuino, quā naturali iuri. Omnia enim haec fert secum
dispensatio ad commune bonum pacis. Alienū si-
quidem à Christiana professione est, vt papa, quātun-
cunq; minimū ius diuinum, aut naturae, in toto, vel
in parte tollat. Hoc enim auctori naturae reseruat, ut
illud vero auctori diuinae legis, sed non alienum a
Christiana professione: ut Papa in ambiguis inter-

pretur ac diffiniat, tam ius diuinum, quam naturae. Di-
spensatio itaque illa diuersos simul, prout effectus iu-
ra diuersas, quas attingit materias, pro quō n. at-
tingit iuxta humana, efficit licitū quod in humana iura
fuisse illicitum, quatenus uerò attingit iura diuina
& naturae diffiniat ac authorauit licitum, quod in di-
uina & naturae iura dubitabatur, uel reputabatur,
seu dubitari vel reputari potuisset illicitum.

Et ad opulentiam honestationis concurrunt duo
bona fratris defuncti; alterum quod uxor eius qua fue-
rat una cum ipso charo ex hoc coniugio, sublima-
ta est in futuram Reginam Angliae, ut regno; quo
ipse defunctus non potuit per seipsum potiri, saltē
in carne sua potiretur. Alterū quod frater eius ex hoc
coniugio redditus est securus a tali ac tanta malorum
cōgerie, qualē & quum bella inter regna afferunt
inter se. Interesse autē mea defuncti mala penaē fu-
tura fratri meo testatur euangelicus diues sepultus
in inferno dum rogat Abraham, ne fratres sui ue-
niant in illum locum tormentorum. Honestatur
itaque hoc coniugium, tum ex bono fratris defun-
cti non minore, quam sit illud descriptum in Deu-
teronomio non consistente in nomine, sed in re
dubio, sed certo, tum ex maximo cōi bono pacis,
authoraturque apostolica potestate.

C A P V T IX.
*Quod siue ligent siue non dicta diuina iura con-
iugium hoc est honestum.*

Vniuersa autem diuina lege p̄specta facile mon-
strat quod siue diuinae legis, circa cōiugium inter
leuirum & fratram ligent mō, siue expirauerint: cō-
iugium hoc inter serenissimos reges Angliae licitū
atque honestum est. Nā si diuina ueteris scripturae
spirant nulla hinc illis inferri iniuria, si uero et ho-
die ligat eū cōstet ex eadē diuina lege Deut. c. 17. ad
summum sacerdotē spectare emergentes eas am-
ambiguas ac difficiles diffiniat iuxta legem Dñi,
cūs est quod et si oī ex parte non pateret bonū suffice-
re, ad honestandū coniugium inter leuirum & fra-
triam. ex eo quod summus Sacerdos requisitus, ut hinc
diuina iura naturaeque, ac humana, quae uident obta-
re huic coniugio, illinc tale bonum pacis seruanda
libraret, propter hoc n. constat supplicatum fuisse
summo Pontifici, & quod tunc erat summus sacerdos
Iulius dispensando authorauit inter hos serenissi-
mos leuirum & fratram, coniugium ob tale bo-
num pacis reddidit illud licitum & honestum. Nā
p hoc diuina auctoritate sibi in lege diuina cōces-
sa exemit illud ab iniuria omnium iurium diuino-
rum, naturalium, ac humanorum, quia et fingendi
licentia fuisse iuxta legem diuinā ac naturae cām, vi-
delicet si ob tale bonum pacis honestandum erat
coniugium inter leuirum & fratram & diffinitio-
nem talis ambigui spectasse ad summū tunc sacere-
dotem, & causam boni pacis cōmunis conforme
esse diuinae legi, cui inter humana nihil magis qua-
drat, quā commune pacis bonum. Et haec diximus,
non quod eā ambigua sit, quā deductum iam est com-
mune bonum pacis causam esse sufficientem ad
honestandum coniugium, iuxta leges diuinas & na-
turales (sed ad demonstrandum) quod est quod
ambigua, ac difficilis fuisse causa auctoritas sum-
mi sacerdotis, diffiniendo iuxta rationē ualde con-
sonam, diuinis & naturae legibus coniugium hoc
licitum, honestum ac legitimum sufficeret, ad red-
dendum coniugium hoc licitum, honestum ac le-
gitimum, etiam si leges Leviticae non solum qua-
tenus morales, sed quatenus diuinae ligarent Chri-
stianos.

CAPVT X.

Quod sacrorum Conciliorum Pontificum ad Doctorem dicta non militant aduersus hoc coniugium.

ET quoniam sacra Concilia, sacri Pontifices, sacri Doctores damnando coniugium inter leuirum & fratram ius diuinum & naturæ citant, manifestum ex auditis fit, quod non militant coram dicta aduersus hoc coniugium, secundum ius diuinum & naturæ apostolicæque authoritate contractum. Damnât siquidem inter leuirum & fratram, coniugium nudum, non coniugium tot conditionibus consonis diuino naturæque iuri fultum, ex hoc ipso, quod iuri diuino ac naturæ innituntur. Clara. n. luce iam patet iuri diuino ac naturæ prohiberi inter leuirum & fratram coniugium in genere seu nudum: consonum autem fore vtrique iuri inter leuirum & fratram coniugium vestitum multis honestatis speciebus, siue propter bonum fratris defuncti, siue propter bonum cõe. Quocirca Iulius nihil aduersus doctrinam sacrorum Conciliorum, Pontificum, aut Doctorum egit, nec est aduersus illos Doctores qui dicunt & verissime, Papam nec in iure diuino nec in iure naturæ posse dispensare, hoc est facere licitum quod diuino, aut naturæ iure constat esse illicitum. Nam (vt patet ex dictis) coniugium inter leuirum, & fratram ob commune bonum pacis, nec diuino nec naturæ iure prohibetur, imò tum diuino, tum naturæ iuri consonat. Sed Papa iure suo ordinario, quod de iure super ius potest vti, diffiniuit & authorauit coniugium honestatum ex causa communis boni pacis, ad tollendum omnem ambiguitatem vtriusque iuris, Hoc est Pater sancte, in causa hac iudicium meum: cõsiliium autem non occurrit mihi melius, quam quod a Spiritu sancto proficisci non ambigimus, Diligite iustitiã, qui iudicatis terrã. Felix in seculo valeat beatitudo tua. Romæ die 13 Mart. 1530. *TRACTATUS Reuer. D. Thomæ de Vio, Caietani, Cardinalis Sancti Xysti Ordinis Prædicatorum, De coniugio Regis Angliæ finis.*

TRACTATUS QVINTVS.
Decimus Responsum ad quosdam articulos nomine Theologorum Parisiensium editos ad magistrum Ioannem studii Moguntini Regentem missas.

Missi ad me cõclusam in tuis literis schedulã scãdalosã apud Germanos, rogans vt scandalo puidere velim declarando veritatẽ: Præcib. itaq; tuis satisfacere cupiẽs, rñsionẽ mitto ad receptã a te schedulam 16. articulorum, quorum titulus est. Articuli aliquot pro erroneis a Theologis Parisiensibus ex libris Caietani excepti.

Titulus iste in primis falsus est, quoniam multi subscripti articuli non sunt in libris meis. Et deinde titulus iste, incertum manifestat authorem. Ex eo. n. quod dicitur a Theologis Parisiensibus non explicat qui sunt isti Theologi. nam innumerabiles sunt Theologi Parisienses. & ad verificandum numerum pluralẽ sufficit duo. Quocirca multi suspiciant a iõ fallaci scriptum hunc titulum, ita quod ille qui titulum hunc apposuit, aliud dixerit & aliud intenderit dixit. nam a Theologis Parisiensibus intendit autem ut passim legentes & audientes fallant, intelligendo ab uniuersa Theologorum schola Parisiensi. Nec temere suspiciant, quoniam quisque ille fuerit, imponit mihi multa quæ non scripsi, ipsa. n. impositio signum est mali animi, propea uos quidem estote cauti, ut non fallamini ex hoc titulo: illius uero

Aro quis fuerit ille, misereat omnipotens Deus, Ego autem tanquam ad libellum famosum respondebo.

Articulus itaque primus est, Licetum est viro uxore fornicante, ducere aliam. Secundus, est, Non est eadem libertas vxori, quæ uiro. Articuli isti non sunt mei. uenter enim inuenit asserit in libris meis, ut patet in com. super Mat. c. 19. ubi duntaxat disputauit de hac materia, & relig diffiniendã ab ecclesia.

Tertius articulus est, Epist. Pauli ad Heb. non est authenticã. Iste articulus non est meus, in cõsentarijs enim super dictam Epistolam non negauit Epistolam esse authenticã, sed dixi quod dubio Hieronimũ authore eius Epistolæ existente, dubia quoque reddatur Epistola, quam, nisi sit Pauli, non perspicuum est canonicã esse, ubi uides quod nego perspicuitatem authenticã, & nego ipsam authenticã, existente authore Epistolæ dubio. Aliud est enim Epistolam esse canonicã, & aliud est esse perspicuum, quod est canonicã: perspicuitas. n. spectat ad notitiã nostram, esse verò canonicã, spectat ad ipsam Epistolam secundum seipsam. si namque tolleretur dubium & fieret perspicuum, non propea Epistola fieret nouiter canonicã, sed quæ erat secundum se canonicã, manifestaretur canonicã, certum est tñ quod durante dubio, non est tantæ authoritatis apud nos, ut sola sufficiat ad ea, quæ sunt fidei. Ego igitur locutus sum de nra notitiã, non de ipsa Epistola (vt verba mea clarescunt) articulo uero loquũ de Epistola secũdũ se.

Cuartus articulus est, Posterior pars ult. ca. Marci, Nouissimẽ autem recumbentibus, non est authenticã. Iste articulus non est meus, ut patet in Com. super Marcum. Sed ex uerbis Hieronymi, dixi quod illa scripta Marci quæ Hiero. hæt p dubijs, non sunt solidæ authoritatis ad firmandam fidem sicut sunt reliqua Marci indubitata. Certum est enim quod ea quæ vertuntur in dubium, non sunt tantæ authoritatis, quantæ sunt indubitata, dubium enim ad nostram spectat notitiã, & non abscripta ipsa in se.

Aduertendum est autem circa hunc articulum præcedentem & similes, quod ego nulla Bibliæ partem reieci, nisi quas reuicuit beatissimus Hieronymus, & nullã partem, aut particulam in dubium verti nisi illas de quibus dubitat Hieronymus, secutus sum Hieronymum, & ex illius uerbis deduxi cõsentanea fermone eius. Hieronymus. n. uniuersã Ecclesiã lumẽ est, ad discernendas partes & particulas sacre scripture ab iis, quæ non sunt partes, nec particula eius, & ad discernendũ in partes, seu particulas certas a dubijs. Cur itaq; accusor sequens beatissimũ Hieronymum: accusando siquidem in istis me, accusant Hieronymum, quod est principalis author huiusmodi dubiorum.

Equintus articulus est, cõfessio articularis non est instituta a Christo in quantum auricularis & secreta. Iste articulus non est meus, sed Ioã. 20. scripsi, quod Christus instituit confessionẽ uoluntariã peccati, sed modũ cõfitendi, & similiter absoluendi, an ad aurẽ, an publice, Ecclesiæ vsui reliquit, iuxta tñ qualitatẽ peccati publici vel occulti. Quod non est dicere hanc negatiuã, Cõfessio articularis non est instituta a Christo, sed dicere, quod cõfessio instituta a Christo, non restringit ad hunc modum cõfitendi, quæ extẽditur ad confessionẽ publicã: satisfacit enim præcepto Christi qui postquam publice peccauit, publice confitetur, publice absoluitur, & publice satisfacit.

Sextus articulus est, Non habetur verus textus sacre Scripturæ in lingua Latina, nisi fiat trãslatio de verbo ad uerbum ex lingua, ex qua sumitur, & fiat omnino talis qualis in sua origine est. Iste articulus nunquã fuit a me scriptus, ut testatur proœmium super